

Jurij Andropovot gyászolja a világ

(Folytatás az 1. oldalról.)
kezeit arra, hogy 1983. júliusában a két párt közötti magas szintű találkozó megmutatta: mennyire fontosnak tartotta Jurij Andropov a Szovjetunió és Franciaország közötti együttműködés fejlesztését.

A szombati francia sajtó, akárcsak a rádió- és televíziós adások, központi témája Jurij Andropov halála. A lapokban oldalakat töltöttek meg az ezzel kapcsolatos cikkek és kommentárok. A L'Humanité vezércikkében hangsúlyozza: *belpolitikai téren Andropov tevékenységét elsősorban a reformokra és megújulásra irányuló törekvés jellemezte.*

Enrico Berlinguer, az Olasz Kommunista Párt főtitkára vezetésével küldött utazik Moszkvába, Jurij Andropov temetésére — közölte pénteken este a párt sajtóirodája.

Az olasz sajtó igen nagy terjedelemben, több oldalas beszámolóiban, kommentároiban foglalkozik Jurij Andropov halálával. Egyöntetű megállapítás a lapokban, hogy Andropov új vezetési stílust hozott, és ez nemcsak a külpolitikai kapcsolatokban, hanem belpolitikai téren is jelentkezett.

A Vatikán lapja, az Osservatore Romano megállapította: Andropov megvalósításának első pillanatától kifejezésre juttatta, hogy javítani akarja a kelet-nyugati kapcsolatokat, és ez nagy reményeket keltett.

A központi spanyol lapok szombaton Jurij Andropov gyászkeretes fényképpel jelentek meg. Az „A. B. C.” száz oldalának egynegyedén ismerteti Andropov pályafutását, a szovjet párt, állam vezető szerveiben betöltött szerepét. A legnagyobb példányszámú napilap, az El País szerkesztőségi cikkében Andropov békekezdeményezéseit, a nemzetközi feszültség csökkentése érdekében kifejtett erőfeszítéseit helyezi előtérbe.

Louis Van Geyt, a Belga Kommunista Párt elnöke a párt nevében részvétáviratot küldött az SZKP KB-nak Jurij Andropov halálával kapcsolatban.

Reagan amerikai elnök George Bush alelnököt kérte fel arra, hogy az Egyesült Államok hivatalos delegációját vezesse Jurij Andropov szovjet államfő temetésén.

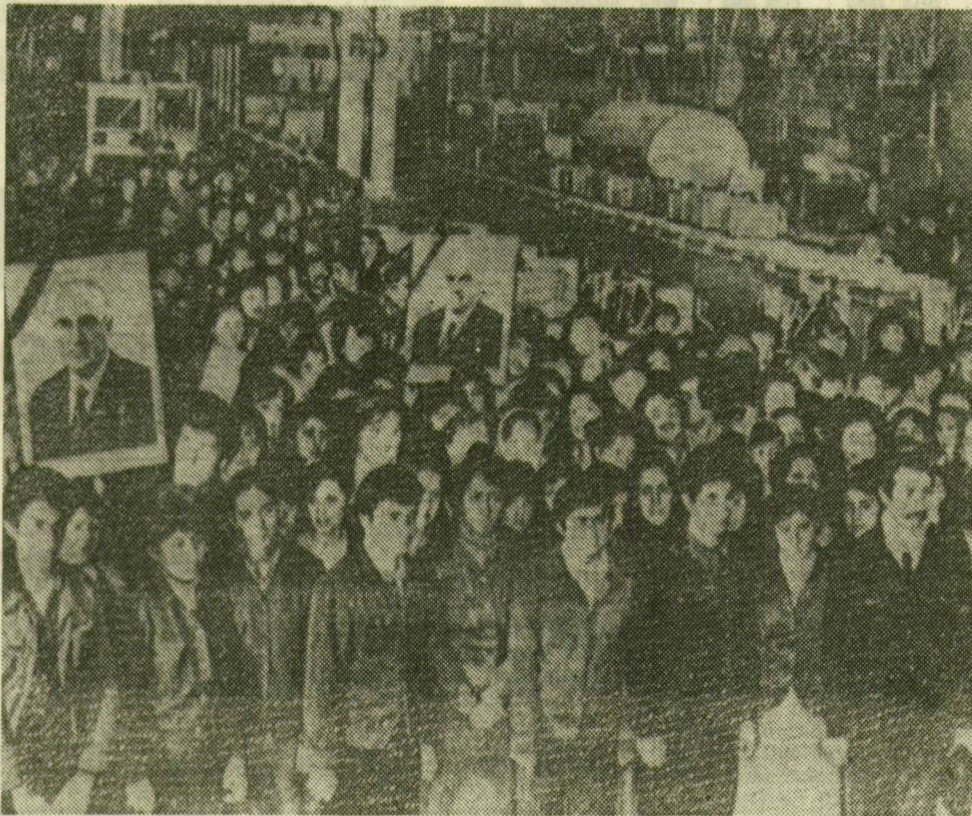
A szovjet államfő halálának híre az amerikai televíziós állomások péntek esti híradóiban nemcsak az első helyet foglalta el, hanem gyakorlatilag a híradók legnagyobb részét ki is töltötte. Az amerikai kommentárok egyöntetűek voltak annyiban, hogy aláhúzták a szovjet-amerikai viszony különleges fontosságát.

II. Erzsébet brit uralkodó és Margaret Thatcher kormányfő a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének küldött részvétáviratában fejezte ki részvétét Jurij Andropov halála miatt.

Londonban szombaton délután bejelentették, hogy Margaret Thatcher miniszterelnök — Sir Geoffrey Howe külügyminiszter kíséretében — részt vesz Jurij Andropov temetésén.

A mostani hét végét a kormányfő chequers-i rezidenciáján tölti, ahol vendégével — az ugyancsak az elhunyt szovjet vezető temetésére tartó — George Bush amerikai alelnökkel tárgyal.

Az első londoni kommentárok Margaret Thatcher utazását azért tartják jelentős fejleménynek, mert a miniszterelnök 1982 telén, a néhai Leonid Brezsnyev temetésén nem jelent meg; Francis Pym akkori külügyminiszter küldte el maga helyett. Most azonban — mutatnak rá — látnivalóan fontosnak tartja, hogy megragadja a szomorú alkalom kínálta lehetőséget; a sze-

A Szovjetunióban országszerte megrendülten értesültek az SZKP KB főtitkárának haláláról. Képközlő: a bakui háztartási és szellőzőgép dolgozói tisztelegnek Jurij Andropov emléke előtt

mélyes kapcsolat felvételét a szovjet vezetéssel.

Margaret Thatcher egyébként ellenezte határozottan sürgette ennek a lehetőségnek a megragadására. Denis Healey, a Munkáspárt vezető külügyi szóvivője azt nyilatkozta a televízióban, hogy egy moszkvai út „természetes folytatása lenne a budapestinek”.

Nakaszono Jaszuhiro japán miniszterelnök Nyikolaj Tyihonov szovjet kormányfőnek küldött táviratában fejezte ki mély részvétét Jurij Andropov elhunyt alkalmából.

Olof Palme svéd miniszterelnök kedden utazik Moszkvába Jurij Andropov temetésére — közölte szombaton a svéd kormány szóvivője. Ugyanezen forrás

szintén Palme kijelentette, hogy a temetésen való megjelenése magától értetődik, mivel Svédország stabil kapcsolatokat kíván fenntartani a Szovjetunióval.

Kenyában négy napos hivatalos nemzeti gyászt rendeltek el, s félárbcra eresztették a nemzeti zászlókat Jurij Andropov halála miatt. Daniel Arap Moi elnök részvétáviratot küldött a szovjet vezetőknek. Kenyát Elijah Mwangale külügyminiszter képviseli a temetésen.

Turgut Özal török miniszterelnök és Kenan Evren államfő részvétáviratot küldött Moszkvába Jurij Andropov halála miatt. Temetésén Turgut Özal képviseli Törökországot.

Indonéziát Mochtar Kusumaatmadja külügyminiszter

képviseli Jurij Andropov temetésén — jelentették indonéz hírforrások.

Braziliában háromnapos nemzeti gyászt rendeltek el, Ecuadorban pedig három napra félárbcra eresztik a nemzeti lobogókat Jurij Andropov halála miatt.

Gus Hall, az Egyesült Államok Kommunista Pártjának főtitkára a béke kiemelkedő harcosának nevezte Jurij Andropovot.

Kenneth Kaunda zambiai köztársasági elnök a szovjet vezetőknek küldött táviratában hangsúlyozta, hogy Afrika népei a szabadságuk és függetlenségük érdekében kifejtett lankadatlan fáradozásáért örökre megőrzik Jurij Andropov emlékét.

Hazaérkezett Athénból a magyar békemozgalom küldöttsége

● Budapest (MTI)

Szombaton hazaérkezett Athénból a magyar békemozgalom küldöttsége, amely Péter Jánosnak, az országgyűlés alelnökének vezetésével részt vett a görög fővárosban megrendezett nemzetközi békeértekezleten.

A megérkezést követően Péter János elmondta, hogy az athéni konferenciát az egyik új, görög békemozgalom hívta össze, a találko-

zón hatvanegy nemzeti békeszervezet képviselői vettek részt. A konferencia fő jelentősége abban összegezhető, hogy a különböző mozgalmak képviselői kifejtették véleményüket és kihangsúlyozhatták szándékukat: a jövőben tovább folytatják munkájukat, mert szükség van arra, hogy mind a korábbi, mind a társadalmi, a mozgalmak tevékenysége összehangoltabb legyen a béke érdekében.

LESZÁLLT A CHALLENGER

Szerencsésen földet ért a floridai Kennedy űrközpont Cape Canaveral-i támaszpontján a Challenger amerikai űrrepülőgép. A leszállás az előzetes terveknek megfelelően, helyi idő szerint 7 óra 16 perckor (közép-európai idő szerint 12 óra 16 perckor) történt meg. Erdékesége, hogy a többször felhasználható űrrepülőgépekkel folytatott kísérlet-program sorozat keretében most először érkezett vissza az űrrepülőgép a Cape Canaveral-i támaszpontra, oda, ahonnan elindították.

MITERRAND—MUBARAK ESZMECSERE

Mitterrand elnök szombaton másfél óras megbeszélést folytatott Hoszni Mubarak egyiptomi elnökkel, aki ezt követően Washingtonba utazott tovább. A megbeszélésen, mint Mubarak az újságíróknak kifejtette, arról tanácskoztak, „hogyan lehetne előmozdítani a közel-keleti globális rendezést”. Ennek során szó volt arról a közös francia-egyiptomi határozati javaslatról, amelyet a két ország 1982 júliusában terjesztett a Biztonsági Tanács elé.

HADGYAKORLAT

Egyperces néma vigyázz-állással adóztak Jurij And-

ropov, az SZKP KB főtitkára, a Legfelsőbb Tanács Elnöksége elnöke emlékének a szovjet, a csehszlovák és a magyar katonák azon díszszemlén, amelyet a csehszlovák néphadsereg, a szovjet hadsereg és a magyar néphadsereg csehszlovákiai téli hadgyakorlatán részt vevő egységek szombaton tartottak. Ezen részt vett és beszédet mondott Martin Dzur hadseregtábornok, csehszlovák nemzetvédelmi miniszter. A többi között hangsúlyozta, hogy a közös hadgyakorlat a résztvevő egységek katonáinak magas fokú politikai szilárdságáról, szakmai felkészültségéről és fegyelméről tanúskodott.

PALME COSTA RICÁBAN

Olof Palme svéd miniszterelnök pénteken közép-amerikai körútjának utolsó állomására, Costa Ricába érkezett, ahonnan szombaton este hazaindul Stockholmba. San Joséban tartott sajtóértekezleten a svéd kormányfő megismételte, hogy Svédország támogatta a nicaraguai Sandinista Nemzeti Felszabadítási Frontot a So-moza-diktatúra megdöntéséért folyó harcban és azóta is segíti az ország újjáépítését.

Siklós János

Zilahy Lajos utolsó évei

5.

A trilógia első és harmadik kötetét angolul írta. A családregény angolul, spanyolul, szerbhorvátul jelent meg, és Zilahy angolból fordította vissza magyarra az első és a harmadik kötetet. Igényességre utalni e fordítások ürügyén helyén való. Zilahy nem sokat törődött az idegen nyelven megjelent műveinek stílusával, nyelvezetével, azért, mert bármilyen idegen nyelven jelenik meg egy könyve, arról az volt a véleménye, hogy „az már nem én vagyok”. A visszafordításnál viszont minden mondatra, szóra vigyázott. „Ha otthon bemutatkozom, minden a helyén legyen” — tisztázta odafigyelő magatartását. A Dukay család újvidéki kiadásának fülszövegében ez olvasható: „Hosszú évek után — írta nemrég — most fogok újra megjelenni magyarul. Felelősséget érzek minden magyar szóért — amit most végzek, több mint fordítás: a magyar olvasónak többet és itt-ott kevesebbet kell mondanom, mint az amerikai és más idegen nyelvű olvasónak”.

Alkalmam volt beszélgetni akkori belgrádi nagykövetünkkel, Tóth Elekkel, akitől Zilahy ottani tartózkodása felől érdeklődtem. Tóth jól ismerte az öreg író, gyakran találkozott vele, hazatérési szándéka is szóba került, de meglehetősen bizonytalan volt elhatározásaiban, pedig ragaszkodott a hazájához. Előfordult, hogy Újvidékről elment a rózskei átkelőhelyig, ott leszállt az autóbusról és a határ mentén nézelődött, a túlsó oldalt figyelte, holott a kukoricás itt sem más, mint odaát, a szántó-vető, mezőn serénykedő ember mind egyforma.

Járt már Magyarországon, kért és kapott vízumot a követésért. Egyszer társasutazáson, a Putnik szervezésében, valahol Szekszárd körül kóborolt, másszor meg Szegedre utazott, ahol filmkészítési ügyben tárgyalt. Zilahyban az is megfordult, hogy letelepszik Újvidéken, fölveszi

a jugoszláv állampolgárságot és a Vajdaságban fog élni a magyarok között. Újvidék mellett a Dunán van egy úgynevezett „sziget”, afféle szerény nyaralóhely, vállalatok építettek oda közös hétvégi üdülésre alkalmas helyiségeket alkalmazottaik részére. Zilahy többször megfordult a szigeten, és ezeknek a víkendeknek a hatására gondolta el, hogy vesz majd egy olyan úszóházat a Dunára, amelyet ide-oda lehet vontatni és tavasztól ősziig a vízen él, halászat, olvas és ír. Ezek a fölviláncolt ötletek azonban nem voltak megalapozottak.

Már évekkor korábban — nemcsak a szegedi színházban tervezett Zilahy-darab bemutatása kapcsán — többször is kapott üzenetet kulturális és politikai köröktől, hogy térjen haza és telepedjen le saját hazájában. Szinte érthetetlen volt a magatartása, csak ideig-óráig mozdult el a magyarság köréből, szállodai szobában lakott, jobbára konzervdobozokból étkezett, reggelire egy csésze teát ivott, alig költött magára. Két-három váltás fehérneműjét bördöndjében hurcolta, vele utazott mindenüvé rozgó, régi írógépe. Szerződéseket kötött mindenfelé, pénzt filmekre költötte, telefonált a világ különböző tájaira. Naponta tájékoztatta feleségét, aki New Yorkban élt, kiadókkal pörlekedett Madridban, Rómában filmügyekben viaskodott, a belgrádi kiadók elszámolási dolgait rendezte, Budapesten a régiék közül keresett valakit, idegeskedett. Folyton szervezett, intézkedett egy újvidéki szállodából, ahová húsz esztendővel azelőtt betoppant.

Ki érti ezt?

Ennyi volt az előzetes tájékozódás eredménye. Ezek után került sor első személyes beszélgetésünkre.

Vacsora a Park Szállóban

Egy hűvös novemberi estén az újvidéki Park Szállóban Bogdánfi Sándor kalauzolásával találkoztam Zilahyval. Vegyes érzelmeikkel mentem oda. Ez az ember világméretben tájékozódik, negyven esztendeje forog európai közegekben, a hazai történelmet ismeri, mint a tenyerét, a Horthy-korszakot úgy élte meg, hogy abban tényezőként szerepelt, s én még akkor jóformán alig néztem szájja a világ-

ban, valószínű, a történelemtől is vékonyabb ismeretekkel rendelkeztem, a harmincas években még gyerek voltam. Ezek az érzékelhető különbségek némiképpen idegesítettek, viszont hajtott a megismerkedés vágya.

A bejáratnál szemben levő hallban egy mély fotelben ült Zilahy. Meglátta Bogdánfit, kicsit körülményesen talpra állt, lassú járással elének jött és kezét nyújtott.

— Te vagy a Népszava főszerkesztője?

— Én.

— Ismertem az elődöt. Jó barátságban voltam Szakasits Árpáddal.

— Álljunk meg egy pillanatra. Szakasits nem egyszerűen az elődöm, a magyar közélet jelentős alakja volt, én inkább afféle közkatona vagyok.

— Jó, hát akkor legyél közkatona.

Kezdeti bizonytalanságom enyhült e közvetlenség nyomán. Előttem állt egy alacsony természetű, fehér hajú ember szemüvegben, barázdás homlokkal, mély arcúval, sötét ruhában, barna ingben, fölismerhetetlen színű nyakkendőben.

Ez hát a legendás Zilahy — néztem rá szólanul.

— Hogy vannak az írók? Dolgoznak a szerkesztőségben? — kérdezte.

— Dolgoznak, bár jobbára az Irodalmi Alapnál érdekelték.

— És jókat írnak?

— Vegyesen. Hol jókat, hol nem jókat.

— Ez mindig így volt, de hogy mi a jó és mi a rossz, azt a közönség bírálja el.

— Meg a kritika.

— A kritikát nem szabad komolyan venni, egyéni vagy valamilyen érdekszövetségi vélemény, semmi több, de a publikum, az olvasó az már valódi ítélőbíró. De ha író vagy, magadra és ne a közvéleményre, meg a kritikára figyelj. Én komolyan vettem Herczeg Ferenc véleményét, amelyet a fiatal írók konferenciáján mondt: „Ha az író a közönséget keresi, elveszíti önmagát, ha önmagát keresi, megtalálja a közönséget.”

Magamban azt gondoltam, én ugyan nem vagyok irodalomtörténész, de Zilahy megtalálta önmagát és a közönséget is. Azt nem tudom, hogy először melyikre bukkant, de mindig keresett, népszerű író volt.

(Folytatjuk.)